

כ' בכסלו תשפ"ב, 24.11.2021

גיליון מס' 781

פרשת וישב

ערכה של התחלה

מאת הרב ד"ר רונן לוביץ, ניר עציון

חתירה לשלמות היא תכונה מאוד לא מושלמת. הפרפקציוניסט עלול להימנע מביצוע פעולות נכונות, בשל חוסר ביטחון שיצליח להשלים אותן. האמת היא שלעיתים צריך לנסות ולעשות, גם אם יש רק סיכוי קלוש להגיע להישגים ממשיים.

תובנה זו יכולה להילמד מפרשת השבוע כמו גם מפרשת חנוכה. קשר מסוים בין שני אלה מופיע במדרש פליאה (סימן לא), שם נאמר: "הדודאים נתנו ריח – זה ראובן שהציל את יוסף, ועל פתחינו כל מגדים – זה נר חנוכה". מה הקשר בין ראובן ובין חנוכה? ומדוע מתאר מדרש זה את ראובן כמי "שהציל את יוסף", והרי ראובן רק הציע להורידו לבור, ואלמלא יהודה שיזם את מכירת יוסף לישמעאלים, ייתכן מאוד שיוסף היה מת בבור?

נראה שזמת ראובן היתה הצלה חלקית ולטווח קצר, אולם המדרש משבח אותו כמי "שהציל את יוסף", כיוון שבאותם רגעים בהם האחים גמרו אומר להרוג את יוסף, היה נחוץ בדחיפות פתרון זמני. ראובן הציע הצלה לשעה, שהביאה בסופו של דבר להצלה מלאה. ראובן היה אפוא בבחינת "הדודאים נתנו ריח". אמנם הוא לא נותן טעם אלא רק ריח, שכן הערך של מעשהו היה חלקי בלבד, אבל גם למעשה חלקי יש חשיבות רבה ולפעמים אף מכריעה.

הכהן הגדול מתתיהו שהחל במרד החשמונאי, אף הוא לא ראה לנגד עיניו הצלה מלאה של עם ישראל. כאשר חיילי יוון ציוו על אנשי מודיעין להשתחוות לצלם, לא היתה למתתיהו תכנית מגירה מפורטת, כיצד להביס את הצבא המקצועי ורב העוצמה של האימפריה היוונית, וכיצד להשתלט מחדש על הארץ והמקדש. מתתיהו ידע שצריך להתחיל מסירוב לפקודת השלטון, ומסירוב זה הלך והתפתח כל המרד המוצלח, והשאר היסטוריה.

ההיסטוריה אכן מלמדת שמלכות החשמונאים לא הגיעה להישגים מושלמים. מלכותם החזיקה מעמד כמאתיים שנה, כאשר כבר במהלכם חל בה תהליך של התנוונות, התייוונות והתגוונות. הצדוקיות התגברה, ההשפעה היוונית הלחלה, ומלחמת אחים הכניסה את רומא לארץ, והביאה לבסוף לחורבן. למרות זאת היה למרד ולהקמת המלכות החשמונאית ערך שלא יסולא בפז. המרד עצר תהליך של הידרדרות רוחנית, שאלמלא נבלם, אחריתו מי יישורנו. הניצחון הביא משב רוח של גאווה לאומית, והעמיד לדורות דגם של נחישות ומסירות, שתרמו לחוסן הלאומי של עם ישראל לכל הדורות.

כשנכנסו החשמונאים למקדש הם מצאו פך שמן שהיה בו להדליק רק יום אחד. אילו נקטו בדרך של פרפקציוניזם ורדיפת שלמות, היו נמנעים מלהדליק את המנורה, שכן מה תועלת תצא מהדלקה חד-פעמית? אולם שיטתם אמרה: עשה מה שמוטל עליך, ולגבי ההמשך – א-לוהים גדול. ואכן א-לוהים עשה נס גדול, והמעשה הקטן והחלקי הפך לאירוע שמסמל את כל ההצלחה והישועה של התקופה.

בעשיית זכר להדלקת נרות המקדש של המכבים אנו מנציחים גם את התובנה שעל האדם לעשות את המעשה הנכון, אף אם הוא חלקי וזמני. דרך ההדלקה שלנו כבית הלל: "מוסיף והולך" מטמיעה את הרעיון שיש להתחיל בקטן ולגדול בהדרגה. גם היצירות המושלמות ביותר מתחילות מטיטות, וגם המסע הארוך ביותר מתחיל בצעד אחד קטן. זו היתה דרכו של עם ישראל מאז ומעולם. הוא יצא ממצרים למדבר, מבלי לדעת היאך יגיע אל הארץ המובטחת, ואמר: "נעשה ונשמע" מבלי לדעת בדיוק במה מדובר.

כשיש בדעתנו להתחיל בעשייה חיובית, או להציע יזמה חדשה בחברה בה אנו חיים, עלינו להעז ולהתחיל, אף אם לא כל הפרטים ברורים וסגורים. לפעמים יש צורך לקפוץ למים, כמו נחשון על ים סוף, המים ייקרעו, וכל המניעות והעיכובים מאליהם יסתדרו.

הרב דר' רונן לוביץ, נשוי לרבקה. אב. סב ורב בישוב ניר עציון, מלמד במכללה האקדמית לחינוך "שאנן", נשיא "נאמני תורה ועבודה", מרבני "בית הלל" ו"צהר".

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש להירשם בקישור: <https://forms.gle/bzbZhmBafTeQLY3k6>
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il